

Valga Valge Maja

Aadress: J. Kuperjanovi 10

“Valga Valgeks Majaks “ kutsutud hariduse tempel plaaniti esialgu reaalkooliks. Hoone asukohaks valiti Pipraoja tagune krunt Vladimiri (Kuperjanovi) tänava künkal, kus asusid kasarmud. Valgas teisigi hooneid projekteerinud (“Säde” hoone, apteeği hoone ehk Müllersoni maja Vabaduse tänaval jt.) esimene eesti kutseline arhitekt G.Hellat valmistas linnavalitsusele kinnitamiseks vajalikud joonised ilma alglahendust muutmata. Eeltöid alustati juba 1910. aastal. Nurgakivi pandi 13. juulil 1914, septembriks sai katuse alla. Hoone valmis 1. juuliks 1915 ja sõjatingimustes võeti kohe kasutusele laatsaretina.

Ehitis on kolmekorruseline, kõrge soklikorrusega (seinamüüri alumine paksendatud osa). Tänavafassaad on neoklassitsistlikult sümmeetriline. Keskrisaliit on lai, kuid vähe eenduv lõppedes katusel piduliku astmelise viiluga, mille keskel on kaaraken. Fassaadi liigendav rõhtvöö on keskrisaliidi osas katkestatud. Teda ilmestab peasissepääsu kujundus joonia stiilis sammastega. Selle stiili elemente esineb Valga linna arhitektuuris mujalgi: Jaani kirik, Saksa pank (Maavalitsuse hoone Kesk tänaval), tütarlaste gümnaasiumi stiliseeritud voluudid.

Hoone puhul loetakse uudseks trepikodade paiknemist koridori otstes, samuti õpetajatubade ja abiruumide koondamist külgtiiba. Duširuumide ja keskküttega koolihoone oli omal ajal väga uudse lahendusega ning taolisi koolimaju ehitati veel ka peale Teist maailmasõda.

2. oktoobril 1923. aastal kolis majja Valga Poeglaste Gümnaasium. Direktoriks oli Tõnis Grünberg kuni 1932. aastani. Selle lõpetas ühtekokku 403 õpilast. 1932. aastal nimetati kool ühisgümnaasiumiks. 1932-1938 lõpetasid ühisgümnaasiumi 376 õpilast. 1939.a. oli suuruselt kolmas kool Eestis. Siin asus ka Valga Erakaubanduskool ja Erakaubanduskeskkool. Kokku oli siin 614 õpilast ja 14 klassikomplekti ning 29 õpetajat. 1946. aastast kuni 1978. aastani asus siin Valga I keskkool, seejärel II 8-klassiline kool. 1999. aastast asub siin Valga Põhikool.

Valga Poeglaste Gümnaasiumi lõpetajatest on tuntumad luuletaja Bernhard Kangro (1929), skulptor Elmar Rebane (1927), klaasikunstnik Maks Roosma (1931), ajaloolane Artur Vassar (1930) ja teised.

“Kuperjanovi tänava lamedal kõrgendikul seisis Valga maja nagu kindlus, mis Pedeli jõe ja Läti piiri vahele nagu pikaks venitatud linnas mitmele poole kaugemale silma paistis. Muidugi oli Valge Maja nimi kõigepealt pidulik aktusenimi, kuid salata seda ei saanud, kõrge ja valge ta oli. Oma pikkade aknaridadega, oma saledate müüridega, mis ühegi teise ehitise külge ei puutunud, vaatas ta peaaegu lugupidamist nõudvalt oma ümbrusele. Valga Valge Maja oli ehe ja terve, küllaltki uus, noor ja puhas. / B. Kangro. Koolilinn Valga. Lund, 1984, lk. 119.

